

Dr. Frančišek Rački.

(Spisal Janko Barle.)

Priznajte mu grobu na vratima,
Da staležu uzor bješe svomu,
Sjajan znanjem, sjajan kriepostima,
Sjajna zvezda rodu hrvatskomu.

Joan Hranilović.

Malo nerad prijemam pero, da napišem nekaj o možu velikanu, o katerem bi se dala napisati cela knjiga, o možu, o katerem so mnogi pisali ob njegovi smrti, pa vendar še vse premalo za njegove velike vrline. Kaj novega povedati, je težko, a vendar ne bi bilo pravično, če mu ne bi tudi v našem listu postavili skromnega spomenika. Saj je bil mož, mož vzoren, kakoršnih rodi malo naše mehkužno stoletje. Plemenito srce in veliki um njegov so mu navduševale resnice sv. vere, in na tem temelju je sezidal z neumorno marljivostjo veliko poslopje znanstvenih del, katerih vrednost bode rasla od dné do dné. Umrli je pač, umrl; vendar živi v svojih delih. Njegovemu spominu in slovenskemu narodu v posnemo so posvečene te vrstice.

* * *

Zibelka je tekla pokojnemu Račkemu v Fužinah, prijaznem kraju v slikovitem gorskem okrožju, županije rečke. Ondi se je namreč od očeta Gregorja in matere Marjete Padavičeve porodil dné 25. listop. l. 1829. Praded Račkega, Jurij Rački, pa je bil Slovenec, ki se je porodil v Kostelu na Kranjskem l. 1682. Ded pokojnikov, Blaž, se je rodil v Fužinah, kakor tudi oče Jurij (r. l. 1798., u. 1888.). Mati Marjeta Padavičeva, tudi iz Fužin, umrla je pri svojem sinu v Zagrebu v 83. letu svoje dôbe. Oče Gregor je bil najpoprej čevljar. Z marljivostjo in varčnostjo si je prihranil lep imetek, da je začel v Fužinah gostilno. S pomočjo najstarejšega sina Antona je prav srečno trgoval z lesom, da je

„DOM in SVET“ 1894, št. 9.

zapustil ob smrti štiri hiše v Fužinah. Od bratov Frančiškovih živi samo Vekoslav, sedaj kr. vladni gozdni nadzornik v Zagrebu, od sester pa Alojzija, omožena Mance, v Vrbovskem, in Milka, omožena Senekovičeva, vdova v Zagrebu.

Mali Rački je že v ljudski šoli kazal bistro glavico, zato ga je vpisal oče l. 1839. v gimnazijo na Reki. Vendar ni ostal tukaj več nego dve leti; ostale razrede je dovršil v Varaždinu. Dasi je njegova tiha, krotka narava najbolj pri-

Dr. Fr. Rački. (Po fotografiji.)

stojala za duhovniški stan, vendar bi bil Rački najbrž odšel v Pešto na vseučilišče, ko bi prav takrat ne bilo nastopilo nemirno leto 1848. Rački ni šel v veliko mesto, ampak v mirno senjsko semenišče. To je bilo zanj kakor nalašč. Vnet za vzvišene stvari našel je v semenišču miren kotiček, kjer se je mogel baviti prav po želji svojega srca z vedami, katere so mu že v mladosti bile prirasle srcu. Vendar mu ni bilo usojeno, da dolgo ostane ondi. Umni škof Ožegović je hitro

opazil darove mladega bogoslovca, zato ga je poslal že l. 1849. v Pazmanej na Dunaj, kjer je sreča hotela, da je spoznal ravnatelja Avgustineja — Strossmayerja, kateri je pa že čez nekoliko mesecev zasedel djakovski škofovski sedež. To znanje je bila sreča za ves hrvaški narod, pa tudi za nju sama. Težko je povedati, kateri izmed njiju je uspešneje deloval na drugega. A izvestno je to, da so iz obeh kakor iz skupne korenine izrasle prekrasne osnove.

Dovršivši ondi bogoslovne nauke povrnil se je Rački 1852. leta v Senj, kjer je bil dné

15. vel. srpana posvečen v mašnika. Ker je hotel škof Ožegović imeti mladega duhovnika v svojem obližju, priskrbel mu je učiteljsko mesto na ondodni gimnaziji, kjer je predaval fiziko. A tukaj ni ostal Rački dolgo, moral je précej, ko se je izpraznilo mesto v Avgustineju, l. 1853. namreč, zopet nazaj na Dunaj, da napravi doktorat iz bogoslovja. Dasi je imel Rački na Dunaju veliko opravila, vendar se je že tukaj natančneje pečal s slovansko zgodovino in se pripravljaj za poznejša velika dela.

L. 1855. se zopet vrne v Senj kot doktor bogoslovja. Tu je bila že služba zanj, v senjskem semenišču namreč, kjer je predaval cerkveno zgodovino in kanonično pravo, ob enem tudi nadziral semeniščnike. Čez malo časa postane konzistorijalni prisednik in diecezanski fiskus. Spoštovali so ga vsi, kateri so ga poznali, kot učenjaka, vzornega duhovnika in marljivega učitelja.

Morda bi bil Rački ostal vedno v Senju, če bi se ga ne bil spominjal kot nadarjenega bogoslovca in ga spoznaval na književnem polju kot marljivega pisatelja škof Strossmayer. S škofom Ožegovićem je hotel Strossmayer vsekako povzdigniti stari kapitul sv. Hijeronima v Rimu, katerega je podprl tudi gmotno. Spoznavši, da bi bilo za moža, kakoršen je bil Rački, prekoristno bivati v večnem Rimu, na izvirku znatnosti in umetnosti, ukrenil je, da so imenovali Račkega l. 1857. za kanonika ilirskega kapitula v Rimu. To je bilo velevažno za Račkega književno delovanje.

Kakor marljiva čebelica je deloval tukaj Rački do l. 1860. Dasi je imel vedno dovolj opravila, vendar mu je domoljubno srce želelo, da obišče

domovino, rodovino in stare znance. Pač si ni mislil Rački pri slovesu iz večnega mesta, da se ne povrne več tje kaj kot ilirski kanonik. Domovina in škof Strossmayer sta ga preveč potrebovala, da bi ga pustila še nazaj. Da ga priklene nase, imenuje ga Strossmayer dja-kovskega kanonika. L. 1863. postane Rački šolski svétnik in deželni šolski nadzornik. Od sedaj ni bilo važnega narodnega podjetja, pri katerem ne bi bil sodeloval ali s svetom ali pa s peresom. Da bi bil v srcu hrvaške zemlje, imenovali so ga zagrebškega kanonika; a ko je bila l. 1867. odprta jugoslovanska akademija, za katero ima Rački poleg škofa Strossmayerja največ zaslug, imenovali so ga prvega predsednika. Po imenu je bil on akademiji predsednik do l. 1887., dejansko pa do smrti, dokler ni prenehalo utripati njegovo plemenito srcé.

Rački je bil majhen in droban mož, pa vedno čil. Če si ga videl od zadaj, ne bi nikdar rekel, da je prekoračil že šestdeseto leto, ampak da je kak semeniščnik. Podolgasto lice mu je bilo vedno resno, bolj blede barve; lasje temnikasti, razdeljeni na strani; modre oči mile in prikupljive, hod počasen in odmerjen. S komer se je seznanil, za tistega je imel vedno prijazno besedo, vendar brez praznega govorjenja. Stvar, o kateri je bil uverjen, da je dobra in potrebna, zagovarjal je z vso odločnostjo in se ni odmaknil od nje niti za las. Njegov pošten značaj je odseval od njega pri vsaki stvarci. Ni se torej čuditi, če je Strossmayer v svojem pastirskem listu izrekel o njem: „Ja mogu iskreno reći, da sam s njime dobru polóvicu duše i srdca svoga izgubio — —.“ (Konec.)

Tudi jaz.

Lastavice,
Drobne ptice,
Srečno se vrnite k nam!
Ko vas gledam jaz na poti,
Duše se mi želja loti,
Da imam, kot ve, peroti,
Tudi jaz bi šel drugam.

Čez pogorje,
Reke, morje
Zletel bi na miren kraj,
Da pozabil bi na kraje,
Kjer sem ure pil najslaje,
Kjer spomina glas zadaje
Bridke mi bolesti zdaj.

Anton Medved.

Dr. Frančišek Rački.

(Spisal Janko Barle.)

(Konec.)

Kaj je bil Rački kot duhovnik? Ako bi se Rački ne bil proslavil drugače, kakor z duhovskim delovanjem, vreden bi bil naše hvale. V rodni hiši je dobil pravo krščansko vzgojo, katera diči posebno hrvaške Primorce. Kakor mi pripoveduje pokojnikov brat, morala so se deca vsakega večera, predno je zazvonilo zdravo Marijo, zbrati v hiši, kjer je oče Gregor glasno molil in ostro pokaral dete, katero bi se bilo zakasnilo. Mali Frančišek se je seveda med vsemi odlikoval in že, ko je jedva znal govoriti, sklenil je roke vselej, kadar je čul zvonov glas. Kasneje je molitvice, katerih se je bil naučil od staršev, vedno klečé molil in vedno govoril, da bo duhovnik. Kot dijak je bil vzornega vedenja, da mu je neki pater v Varaždinu, njegov profesor, večkrat rekel: „Blažena tvoja majčica, katera te je rodila! Želel bi te le videti, ko odrasteš, zakaj ti bodeš jedenkrat velik in slaven.“

Kako je njegovo dušo napolnjevala živa vera in veselje za njegov poklic, kažejo prvi njegovi bogoslovni spisi, katere je počel še kot bogoslovec v Senju leta 1849. priobčevati v zagrebškem „Katoliškem listu“. Cerkev mu je trdnjava, katera nas brani vseh sovražnih napadov; tu bomo našli slobodo, enakost in bratimstvo. Poslušajmo tako ljubeznivo mater, kateri je nedosežna Modrost izročila nebeške zaklade! Račkovo srce je tako kipeló ljubezni do vere in cerkve, da je celó zapel.

„DOM in SVET“ 1894, št. 10.

Izmed dveh v „Katoliškem listu“ priobčenih pesmij začenja se prva, „Crkvi“ tako-le:

Zaručnice Spasitelja svieta!
Čvrsti hrame na tvrdoj pečini!
Krasna baščo¹⁾ puna rajskog cvieta!
Divni grade brda na visini.

Odkar je Rački postal duhovnik, bil je vsem vzgled duhovnika po volji božji. Tak je bil v Senju, tak je bil v Rimu, tak je bil v Zagrebu — tak je ostal do smrti. Dasi so ga dičile

ogromno znanje in velike časti, Rački je ostal krotak kakor ovčica, marljiv kot čebelica, z vsakomur ljubezniv — vedno ponižen. Dasi je imel mnogo dela, vendar je opravljal svoja duhovna opravila z vzorno točnostjo. Ko je zapel zvonček na katedralki, kateri zove kanonike k molitvi in službi božji, že si opazil na starodavnem kaptolu Račkova. Najtežja opravila in izvestja je izročala duhovna oblast Račkemu; on se jih ni nikdar branil,

marveč jih zvršil vedno marljivo in temeljito. Bil je tako čistega značaja, da mu ni mogel niti največji protivnik ničesar očitati.

Ker je bil tako veljaven, pomogel je večkrat, da se je o cerkvi marsikaj pisalo dostojneje, kakor bi se bilo brez njega. Ni čuda, da je mirno gledal smrti v lice o velikem potresu dné 9. listopada l. 1880. Ko je ravno bral zadnji evangelij, začel se je rušiti strop stolne cerkve

¹⁾ Vrt.

Mati Božja. (Slikal Rafael.)

in nastal je strašen ropot in grozna tema. Kot tedaj, tako je tudi letos mirno čakal smrti, ki ga je dohitela dne 13. svečana; žalilo ga je le, da ni mogel koristiti cerkvi in domovini še več, kakor je storil. Zato so gotovo resnične Strossmayerove besede, da je bil Rački jeden izmed najbolj čistih in poštenih, najbolj učenih in zaslužnih duhovnikov, kar jih je kdaj imela hrvaška cerkev in hrvaška kraljevina. Prijatelj in neprijatelj sta priznavala ob njegovem grobu, „da staležu uzor bješe svomu“. Čast takemu možu!

Težko je povedati, kaj je bil Rački kot učenjak. Dasi je bil domač v vsaki znanosti, izbral si je vendar za glavno polje svojega raziskovanja domačo zgodovino. Pred njim so jo preiskovali le malo. Gotovo ni važnejšega dogodka v hrvaški zgodovini, o katerem ne bi bil česa izdal, ali pa napisal. Že kot dijaka je zanimala Račkega najbolj zgodovina; potem se je zanj pripravljal na Dunaju, in v Senju je nadaljeval svoje preiskovanje. Posebno se je zanimal za glagolske rokopise, kar nam dokazujeta spisa v „Katol. listu“: „Pregled glagolske književnosti crkvene“ (l. 1856.) in pa „Zgodovinski zapiski iz novljanskega glagol. brevirja“ (l. 1857.). Kot duhovnik, zgodovinar in domoljub se je zanimal seveda tudi za zgodovino slovanskih apostolov sv. Cirila in Metoda, o katerih je še v Senju napisal veliko delo, katerega uvod je priobčil v „Arkivu“. Celo delo je pa izdal šele leta 1859. v Zagrebu z naslovom: „Viek i djelovanje sv. Ćirila i Metoda, slavenskih apostola“ (strani 420). To je najbolj obširno delo o sv. apostolih sploh, a tudi izmed najboljših, kar jih je napisanih o tem predmetu. Da ne omenjam drugih spisov, katere je v tej dobi napisal, omenjam le, da ga božja previdnost ni mogla bolje voditi, kakor da ga je pozvala v središče krščanstva, v Rim.

V Rimu je prav marljivo preučeval ondukajšnje bogate umetnostne in starinoslovne zbirke, še bolj dragocene arhive in knjižnice, pred vsemi pa slovečo vatikansko. Tu je našel tudi mnogo mož, sorodnih po duhu (Theinerja, de Rossija, dr. Henzera); občevanje z njimi je mlademu učenjaku izvestno koristilo mnogo. Posebno se je pa sprijateljil s predstojnikom vaticanskega arhiva, učenim oratorijancem Avgu-

stinom Theinerjem. Račkemu gre zahvala, da je začel Theiner zbirati v vaticanskem arhivu listine o zgodovini južnih Slovanov, katere ogromne zbirke sta zagledala beli svet dva dela. Prvi v Rimu l. 1863. (izdajatelja je podpiral škof Strossmayer), a drugi v Zagrebu l. 1875. (izdala ga je jugoslovanska akademija) pod naslovom. „Vetera monumenta, slavorum meridionalium historiam spectantia.“

Précej, ko je prišel Rački v Rim, začel je prepisovati glagolski Assemanov evangelistar, kateri se nahaja v vaticanski knjižnici. Dasi je bilo to delo težko in zamudno, zvršil je vendar Rački svoj namen in l. 1865. s prijateljem Jagićem izdal evangelistar v Zagrebu z obširnim predgovorom.

Veliko gradiva je zbral Rački v Rimu in v drugih italijanskih mestih, posebno pa v Napolju, katero je priobčil deloma v „Arhivu“, deloma v „Radu“.

Tudi na Hrvaškem, dasi obložen z mnogimi opravili, ni držal križem rok. Velike zasluge si je pridobil pri izdajanju šolskih knjig in napisal več lepih zgodovinskih razprav v „Književniku“, katerega je počel izdajati leta 1864. Vatroslav Jagić z najboljšimi književniki.

V tej dóbi se je imela uresničiti velika želja in potreba hrvaškega naroda, imelo se je osnovati učeno društvo — jugoslovanska akademija. Seveda je k temu največ pripomogel veledušni meceni Strossmayer, vendar ga je s nasveti podpiral največ umni Rački, kateri je bil od osnovanja pa do svoje smrti duša in središče cele akademije. Zato ni mogel biti njen voditelj drug kakor Rački, kateri je bil dne 10. mal. travna l. 1867. imenovan prvim predsednikom. V prvi slovesni seji je poudarjal, da si mora narod osnovati svojo književnost in umetnost, da bode sloboden in samostojen na polju umnega delovanja. V ta namen je Rački tudi deloval do svoje smrti, in če čegava, tedaj je največ njegova zasluga, da je jugoslovanska akademija cenjena med učenim evropskim svetom. Preobširno bi bilo, če bi hotel zabeležiti samo naslove njegovih spisov med akademijskimi deli, rečem le, da ga ni skoraj „Rada“, „Starin“ in „Arkiva“, kjer bi ne bilo kake večje njegove razprave. Vse gradivo, kolikor ga je le mogoče najti za zgodovino hrvaške dina-

stije (do leta 1102.), zbral je Rački v knjigi: „*Documenta historiae Chroaticae periodum antiquam illustrantia*“ (l. 1887.). Tu je preiskal vse, kar se mu je zdelo sumljivo, pretolmačil imena in pripravil gradivo vsakomu, kateri hoče preučiti to zanimivo dobo. Kasnejšo dobo, v kateri so vladali na Hrvaškem Arpadovci, pojasnjujejo nam zopet dela: „Toma arcidjakon spljetski“, potem zapiski „Ivana Lucića Trogizanina“, a kulturne razmere tedanje dōbe pojasnjuje nam po njem pretolmačeni in izdani prezanimivi: „*Vinodolski zakonik*“ iz l. 1288. Nabravši v Italiji obilo doneskov, pojasnil je razmere dinastije Anžuvinske k hrvaškemu narodu.

Posebno pa ga je zanimala posestrima Bosna, katera je v zgodovini toliko pretrpela od raznih verskih bojov. Izdal je zato obširno razpravo „*Bogomili i Patareni*“, kjer je prav zanimivo opisal njihove verske nazore in njih razvoj. Ko so Turki prišli v naše kraje, nastala je zopet druga dōba, katero nam je Rački prilično pojasnil, izdaviši dopise turških in pa naših častnikov, kateri so posebno zanimivi za jezikoslovca, ker so vsi pisani v domačem jeziku. Vstajo kmetov l. 1573. je zopet opisal zgodovinar Rački, kateri je marljivo zbral raztreseno gradivo po raznih deželnih arhivih v Ljubljani, Gradcu, Zagrebu in na Dunaju in tako podal obilo snovi neumrlemu Šenoi za njegov prekrasni roman: „*Seljačka buna*“. Ravno tako je Rački prvi zbral podatke o vstaji bana grofa Petra Zrinjskega in Krste Frankopana in nam podal jasen pregled zgodovine one žalostne dōbe. Omenjam dalje zasluge pokojnega Račkega za izdavanje starih dubrovniških piscev, za katero je večinoma sam napisal predgovore. Med akademijskimi spisi je napisal tudi veliko nekrologov slavnih domačih in ptujih učenjakov in sploh obznanil vsak zanimiv dogodek in pojav v učenem svetu. A kolike so zasluge Račkega za akademijo sploh! Ko se je od l. 1877.—1880. zidala akademijska palača, tedaj je večinoma sam nadziral zidanje, a ravno tako je urejal največ on lepo hrvaško galerijo slik, katera se je odprla dné 9. listopada 1884. Zato je pač le hvaležnost, da je mili pokojnik ležal na odru v akademijski palači, v katero je dohajal dan na dan, kateri je posvetil vse svoje sile in kjer je navduševal vse, kateri so se zbirali

okrog njega. Račkega zasluga je, kakor je rekel dr. Frančišek Marković, da je postala akademija „zvijezdom danicom znanja i umienja, bratske i čovječanske ljubavi Hrvatu i Srbinu, Slovencu i Bugarinu.“ Bog daj, da bi to svetišče znanosti vedno vodil duh neumrlega Račkega, da se ne bi vanj nikdar zasejalo seme, katero bi kvarno delovalo na krščanski narod hrvaški!

No, ne samo akademiji, ampak vsem narodnim in književnim podjetjem v hrvaškem narodu je bil Rački duša in srce. Omenjam samo prvega hrvaškega beletrističnega lista „*Vienca*“, kateremu je bil pokojnik vedno marljiv so-trudnik. V „*Viencu*“ je napisal prezanimiva „pisma o Rusiji“, več življenjepisov in zgodovinskih spisov, posebno je pa večkrat poročal o slovanski književnosti.¹⁾ Tak je bil Rački kot književnik, kot učenjak. Pri njegovem odru smo videli, kaj je bil. Pač so resnične besede Hranilovičeve:

Klonule so ruke umorene;
Što nam poviest razsvietliš davnu,
I dragulje njene sakrivene,
Što u sliku sastaviše slavnju.

Kaj je bil Rački kot Hrvat, kot Slovan, skoraj ni treba razpravljati. Po sebi je jasno, da je mož, kateri je bil vzoren duhovnik, kateri je posvetil vse sile, da oriše slavno zgodovino svojega naroda, ljubil, vroče ljubil oni košček zemlje, kjer je zagledal luč sveta, in oni jezik, v katerem ga je učila njegova dobra mati prve molitvice. Ta ljubezen ga je navduševala od prve mladosti, ta ljubezen ga je bodrila v njegovem delovanju, to ljubezen je odnesel s seboj v hladni grob. Tej ljubezni je posvetil svoje moči tako na književnem, kakor tudi na političnem polju. Ni nobenega važnejšega političnega dogodka v hrvaškem narodu, kjer ne bi bil poleg prvega sina domovine — velikega Strossmayerja — deloval tudi pok. Rački. Povsod čist značaj, bil je značajan tudi v politiki ter vedno posvetil svojo besedo, svoje nasvete v korist

¹⁾ Ne morem si kaj, da ne bi ob tej priliki opomnil, naj bi „*Vienac*“, kateri je prvi in najstarejši hrv. beletristični list, obširneje poročal o pojavih v slovanskih književnostih. Tudi z nami Slovenci, kateri smo najbližji bratje in kateri opazujemo vsak, tudi najmanjši pojav na hrv. književnem polju, postopa nekako preveč mrzlo. Spoznavajmo se!

domovini. Ni ga v tem vodila osebna korist, kakor morda mnoge druge, marveč deloval je, ker je znal, da mora delovati, če hoče, da ostane veren sin svojega naroda. Ne bodem omenjal zaslug Račkega kot deželnega poslanca, njegovih govorov, njegovih spisov tudi na tem polju, rečem le, da je neumorno deloval v prosep svojega naroda in njegova največja sreča bi bila, če bi videl, da je narod njegov srečen in svoj.

A kar je bil Rački svojemu narodu, to je bil Slovanom sploh, Slovanski vzajemnosti je bil goreč zagovornik. Če je prišel kateri znamenitih Slovanov v Zagreb, Rački mu je bil gostoljuben

Slovan, učen razkazovalec znamenitostij in dober prijatelj. Delal je iz vseh svojih močij, da se Slovani čim bolj spoznajo in sprijateljimo. Zato je pa tudi njegova smrt bridek udarec ne samo za Hrvate, temveč za Slované sploh. Za takim možem je vredno žalovati, ker se ne rodé vsak dan.

Skromen je pač naš spomenik, zakaj, če komu, gotovo neumrlemu dr. Frančišku Račkemu veljajo besede; „Tanto nomini nullum par elogium“ — Slavi takega moža ni kos nobena hvalnica!

Zlate sanje.

Paševal, paševal ovčarček Urban
Na gori ovčice je sleharni dan.
In gledal je z gôre na sêla, poljê,
Gradiče po hribih in bele cerkvê.

In često je želje ovčarček gojil:
„Zakaj bi jaz srečen, kot drugi, ne bil?
Gradič in bogastvo bi lahko imel,
In kamor bi hotel, slobodno bi šel.“

Ugiblje in misli, ko v senci sedi;
Dremota ga zmore in v travi zaspi,
In v sanjah približa se gorski mu škrtat,
Bogastvo ponudi in srečo nakrat:

„Tri želje mi svoje, ovčarček, povej,
In srečen boš, bôgat in slaven odslej;
A želje četrté ne kaži nikar,
Ker srečen drugače ne bodeš nikdar!“

„Če smem ti izreči to, kar si želim,
Tu grad mi postavi, kjer s čedo živim!“
In komaj izrazi pastirček željó,
Že grad se mu zalesketá nad goró.

In hodi pastirček prostore motrêč,
Ker sobe so prazne, želi si še več:
„Ko grad bi še krasno opravo dobil,
Jaz srečo iz zvrhane mere bi pil.“

Ko grad po sobanah oprava imá,
Da v svili in zlatu se vse lesketá:
„Še eno“, pastirček dé, „željo imám:
S pijačo, jestvino napolni mi hram!“

Izpolnjene želje Urbančku so tri,
V trenutju pastirček si več ne želi.
Po gradu se šeta, uživa tu slast,
Bogastvo, veselje in srečo in čast.

In gleda v nižave, kjer orje trpin,
Nekdanji tovariš mu, kmetiški sin;
In gleda okoli po belih gradéh,
Radóst mu je v srcu, na licih mu sméh.

Ko v gradu preživel že nekaj je dni,
Četrta se želja Urbanu vzbudi:
„Ni biti prijetno mi samemu tú,
Nevesto dobiti si moram z gradú.

In v gradu sosednjem devico poznám,
Še danes si snubit se devo peljám.“
Ko diha v prirodi še jutranji hlad,
Že pélje pastirček v sosednji se grad.

Naproti mu roj hiti brhkkih devic,
Vse v svilnatih krilih, cvetočih so lic:
Vse vprek ga pozdravlja, poljublja roké,
Radóstno vsprejema, priklanja glavé.

Izbere nevesto najzaljšo iz dev:
Lepota nje — lune je čarne odsev.
K oltarju jo vede, rečêta si: dá.
Ko minejo gósti, domov jo peljá.

Dospel je do grada poróčeni par,
Tu stopi pred mlada¹⁾ pa škrtelj vratár:
„Jaz vélel želéti ti želje sem tri,
Kdor več poželi si, ta nič ne dobi!“

Ozemlje se strese in čuti je grom,
Grad ruši, razdira ropot in polom —
Pretrese Urbana ta groza in strah,
Vzbudi se — ker spal je — krog sebe zre plah.

Preplašene ovce krog njega stojé,
Pastirčku krotkó so lizále roké;
Ker skala pustila svoj skalni je sklad,
Z ropotom, polomom vali se v prepád.

¹⁾ Mladi — mlada = ženin — nevesta na Belokranjskem.